

Posudek vedoucí diplomové práce

Záhorcová, Eva: *Etnografie katolických svateb*. Katedra sociální a kulturní antropologie, FF UPa, Pardubice 2020, 47 stran a absolventský film *A tak už nejsou dva, ale jedno tělo*.

Předložená diplomová práce se zabývá sňatkem v římsko-katolické kutnohorské farnosti. Autorka si klade za cíl popsat katolické obřady v 21. století v České republice, a to nejen z pohledu římsko-katolické církve jako hierarchické instituce, ale i z perspektiv přímých účastníků svateb – samotných snoubenců, kněží, přátel a hudebníků v uvedené farnosti.

Autorka si stanovila následující výzkumné otázky: *Jaké motivace mají snoubenci k uzavření katolického sňatku a jaký význam má pro ně samotné manželství?* (s. 13)

Odpovědi na ně se snaží zprostředkovat v textu a ve filmu. Diplomová práce je založena na kvalitativním výzkumu, který probíhal v letech 2018, 2019 a 2020 v krátkodobějších intervalech ve farnostech Kutná Hora Sedlec a Kutná Hora. Autorka sama se za věřící katoličku nepovažuje, ale ve farnosti pracuje a s farníky se dobře zná. Při výzkumu využila nezúčastněného pozorování, polostrukturovaných a nestrukturovaných rozhovorů se třemi faráři, nespécifikovaným počtem snoubenců, jejich přátel a hudebníků ze skupiny KUSH. Významnou metodou byla vizuální antropologie. Mnozí snoubenci však nebyli ochotni mluvit před kamerou o tak intimní záležitosti, jakou pro ně sňatek představuje. Na kameru tak byli zaznamenáni pouze tři snoubenci, Vašek, Jolča a Dominik, kteří ve filmu o katolickém významu sňatku pro ně konkrétně mluví. Důležitým rámcem práce je také svatba jako přechodový rituál (van Genep) a jeho podoby v katolické formě v určitém srovnání se státním, necírkevním obřadem.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí. Textová část se zabývá popisem sňatku a jeho významem v historické a antropologické perspektivě s důrazem na prostor Rakouska-Uherska a následných forem českého či československého státu. Výraznou statí je popis a význam katolického svatebního obřadu (ve mši, beze mše apod.) a jeho fází v Genepovské perspektivě, svátosti manželství, právních aspektů a lokalizované podoby a ochoty místních kněží vyjít snoubencům vstříc v jejich přáních o podobě svatby. Textová část poukazuje i na proměny přístupu k předmanželské sexualitě a nabízí interpretace církevních nařízení konkrétními snoubenci. Výrazná část textu je věnována metodologii, která není v mnoha případech vhodně naformulována, protože vytváří dojem, že se autorky a jejího využití netýká, přestože tomu tak není.

Film pak představuje konkrétní podoby lokality, průběhy obřadů a interpretace katechismu jednotlivými faráři a snoubenci. Stejně jako text nabízí základní popis možných verzí svatebního obřadu. Popis je zprostředkován právě kněžími a autorka využívá výkladového modu (Nichols 2001/2010). Vedle tohoto způsobu předání významu Eva Záhorcová využívá observační modus. Důležitou roli hraje ve filmu hudba, která odráží specifickou kutnohorských farností s kapelou KUSH.

Film může existovat samostatně bez textové podoby. Naopak struktura textu je bez filmu hůřeji uchopitelná, protože ji v úvodních částech chybí širší vysvětlení. Některé pasáže jsou přítomné ve filmu i v textu. Z hlediska samotné výpovědi však obě podoby nabízejí trochu odlišnou perspektivu. V textové části je zmíněna tendence současných mladých katolíků k „volnějšímu přístupu“ k předmanželské sexualitě, z filmu však i přes debatu snoubenců Jolči a Dominika a i díky akcentu „konzervativnějšího“ Vaška spíše vyplývá výpověď utvrzující diváka o dodržování předmanželské cudnosti. Za otázku také stojí to, proč o sňatku na kameru nehovoří (či nebyla ochotna hovořit?) i jeho žena, když manželé Jolča a Dominik vystupují společně? Určitě by pestrosti pohledů pomohl i případně další pár. Film oproti textu zase reprezentuje faráře kutnohorské farnosti jako velmi otevřené a „nekonzervativní“, což text příliš neumožňuje. Přestože je v textu zmíněno, že po natočení filmu proběhly rozhovory s aktéry po jeho zhlédnutí, ve filmu je zpřítomněn pouze Vašek a jeden z farářů? Jak to bylo s Jolčou a Dominikem? Jaký měli oni názor na svou sebeprezentaci? Ve filmu jsou také použity záběry ze starších svateb/svatby? Vaška. Bylo by vhodné specifikovat jejich autora v titulcích či popsat způsob jejich získání v samotné textové části práce. Z hlediska narativu filmu, můj značně subjektivní pocit - tempo filmu plyne, ale část rozhovoru věnované diskuzi o sexualitě je příliš zdouhavá, přestože zajímavá. Ve filmu se občas vyskytují technické nedokonalosti, v textu gramatické chyby.

Autorka svou prací nabízí vhled do kutnohorské farnosti či farností a jejich snoubenců. Pokud by jich vypovídalo víc, práci by to obohatilo.

Předložená diplomová práce splňuje všechny požadavky kladené na absolventskou práci magisterského studia oboru sociální antropologie. Na základě výše uvedeného proto navrhuji hodnocení práce velmi dobře - C.

Dne 31. 8. 2020

PhDr. Livia Šavelková, Ph.D.